

Письмо. Заземлення

БОГДАНА МАТІЯШ

3 ЛИПНЯ 2019

Я знаю чимало людей, яких мучить відчуття, що в їхньому житті замало творчості. Або замало часу на неї. Інші страждають від того, що їхньої творчості не визнають і не помічають. Або визнають, але не такою мірою, як хотілося б. Не запрошують на центральні фестивалі. Не кличуть на виступи. Не приходять слухати їх так численно, як вони уявляють у найсміливіших мріях. Це люди дуже різного віку. Переважно – письменники, готові зачинитись у кімнатах, засісти за комп'ютери й вигадувати сюжети, продукувати ідеї, присвячувати письму весь свій час. Якщо їм доводиться відволікатися на прозаїчніші заняття, вони переживають біль і стрес. Так буває, якщо щось не надто цікаве відриває тебе від того, що відчуваєш як покликання, сродну працю.

Фото: Jonathan Borba

У тузі за творчістю немає нічого дивного. Дивує тільки, як сильно ми, автори, не раз прив'язуємося до самого тільки світу ідей, робимо перебування в ньому найпріоритетнішим для себе й за потягом до творчості часом нехтуємо найсуттєвішим – власне життям, хоча навряд чи в цьому зізнаємося... Або ж знецінюємо безліч інших справ, так само творчих і так само необхідних письменникам для здобуття життєвого досвіду, для писання з життя, а не з голови, для неідеалізування того, про що пишемо. І – банально – для заземлення. Для того, щоб дати мозкові перепочинок і не тримати його в напрузі, яку він переживає, поки ми обертаємось у світі ідей, вибудовуючи видимі лише внутрішньому зорові світи, до яких, хоч як би хотіли, ніколи не зможемо доторкнутися...

Ті, кого я дуже шаную як авторів, знають – чи знали, якщо їх уже немає серед живих, – що треба вчасно встати і взятися ще до чогось, окрім письма. Піти в гори або вийти до лісу. Зробити щось своїми руками. Змайструвати, виплести, посадити й виростити, спекти, прикрасити, змолотити, вирізьбити, витесати, пофарбувати, прополоти, позгрібати, прибити, залатати, вишити – і що можна прожити ці дії не менш творчо, ніж акт письма. Часом мені здається, що саме це відрізняє зрілих письменників від тих, хто тільки перебуває на шляху становлення (зрештою, не лише письменників, а й загалом митців): уміння в усьому, що робиш,

бачити творчість. Якщо не можеш зараз писати, бо маєш нагальну роботу, якою, для прикладу, заробляєш собі й родині на життя, то вмітимеш насолодитися думанням – так само живим і наповненим, як добре письмо. Продумаєш найкращі сюжети, перш ніж їх записати; побачиш ті теми, на яких хочеш зосередитись у наступній книжці; а може, навіть задумаєш кілька нових текстів.

І – не вивищуватимешся. Цінуватимеш тих, хто бачить творчість у чомусь іще, крім письма. Не сприйматимеш себе як когось унікального тільки тому, що пишеш. Не пишатимешся своїм даром і не хизуватимешся ним, бо хіба є чим хвалитися, якщо ти отримав талант у дар? І чи мав би тоді хизуватися пекар, що пече смачний хліб, чи кондитер, що робить добрі торти, чи садівник, який насадив прекрасний сад?.. Ми теж можемо бути якоїсь миті, як вони, а вони – як ми. Ми – коли беремося за те, що робить на щодень хтось інший, а вони – коли розповідають іншим історії, які, може, ми записали б, аби зберегти назавжди, зробивши їх частиною повісті, оповідання чи роману.

Ми живемо в тілі, і тіло потребує руху, фізичних навантажень, контактів із землею, з іншими людьми, із усім тим, що є реальним, фізичним

Письмо – це неймовірний дар. Але жоден інтелектуальний акт не може тривати вічно. Нам потрібні перерви. Ми живемо в тілі, і тіло потребує руху, фізичних навантажень, контактів із землею, з іншими людьми, із усім тим, що є реальним, фізичним, а не з царини ідей і розмислів.

Моєму улюбленому (на жаль, уже покійному) поетові Олегу Лишезі, головною справою життя якого була література, майже тридцять років було заборонено друкуватися. Він багато малював, ліпив із глини, витісував скульптури з дерева – і з не меншою пристрасстю за ту, з якою годинами міг говорити про літературу, оповідав про різні відтінки охри, вибирання деревини для скульптур або й просто про походи до лісу, щоб побути між сосен, назбирати грибів чи походити босоніж. А один із його улюбленців – Торо – узагалі оселився на понад два роки відлюдником у лісі на березі Волденського озера, де, окрім писання, вів господарство своїми руками: поставив дім, садив боби й інші рослини, доглядав і розчищав лісові дороги, лагодив місточки і робив іще багато інших корисних речей.

Інший чудовий поет, Микола Воробйов, якось розповідав, як працює в селі на городі, як вирощує огірки й часник. Тарас Прохасько на балконі час від часу садить перці й готує просту, але тим смачнішу їжу. Маріанна Кіяновська плете чудові сукні – навіть не знімаючи мірок із тих, для кого їх робить (а це переважно теж мисткині): просто якоїсь миті дарує сукню, і ти вже стоїш вражена, як вона вгадала з розміром, кольором і фасоном... А вона скромно каже, що, коли плете, завжди багато молиться. І тому все вдається. У її сукнях і светрах ходить чимало сучасних українських письменниць і мисткинь; навіть не можу порахувати, скільки моїх посестер носять її вироби. І всі вони просто дані в дар.

Чим є для всіх них ці справи? Медитацією? Способом заземлення? Чи просто вмінням жити здоровим психічним життям, не зосереджуючись на чомусь одному, навіть такому важливому, як письмо, не прив'язуючись до нього надмірно, а багатогранно розвиваючи таланти в різних царинах? Багато з того, що ці люди роблять поза письмом, теж не раз сприймається як мистецький акт. І самітницьке життя Торо, і Лишежині роботи з деревом і глиною, і навіть скромне вирощування часнику – теж акт творчості, не менший, ніж написання нового вірша.

Добре пізнати всі свої таланти з різних царин, якими Бог нас обдарував, і не просто розвинути їх, а ще й дуже ними тішитися.

У мене чимало захоплень поза письмом, і їх за минулі роки побільшало. Я радію, що можу трохи побути садівником, попрацювати з землею і з різними рослинами. Дуже люблю готувати – і часто вишуковую нові рецепти, яких донедавна не знала або не думала, що їх можна приготувати вдома. Потроху плету на спицях, мрію мати час, щоб навчитися робити так звані «повітряні» намиста з бісеру. Дуже люблю фарбувати – вікна, паркани, напевно, так компенсуючи те, що не надто вправно малюю. Ці й інші побутові заняття, здавалося б, відволікають від письма, але останнім часом це зовсім не засмучує мене. Я знаю, що все, що роблю, є творчістю. Що вона розлита в світі, треба тільки вміти її довкола бачити. І не зациклюватися на тому, буцімто для письменника творчим є тільки письмо.

Творчий увесь наш життєвий досвід. Творчість є в наших зустрічах, у тому, як ми спілкуємося одні з одними, творчість є у взаємному обдаровуванні часом і любов'ю. Якщо ми не вміємо радісно жити одні з одними, якщо не вміємо любити, то який сенс писати про любов так, ніби вже її знаємо? І який сенс тужити за тим, що не маємо часу на письмо, якщо не маємо часу ні

на що, окрім нього, ні на кого, хто поруч?

...Триває травень. На цей тиждень у мене є багато різної роботи. Мені треба відредагувати кілька матеріалів, приготувати їсти, полляти квіти, бо їм занадто спекотно без дощів. Ще – посіяти огірки, бо земля вже достатньо прогрілася, і прополоти трохи бур'янів. Крім того, мене чекає стосик книжок, які хочу дочитати, і один більший текст, який обіцяла написати. І виступи на «Книжковому Арсеналі». Усе це органічно поєднується, і ніщо нічого не заперечує. Залишитися при чомусь одному нецікаво, а може, і не надто здорово. Добре пізнати всі свої таланти з різних царин, якими Бог нас обдарував, і не просто розвинути їх, а ще й дуже ними тішитися. І не нарікати на брак часу на творчість, бо вона всюди, особливо якщо те, що робиш, робити з любов'ю. А письмо теж буде. Тоді, коли на нього настане час.

БОГДАНА МАТІЯШ

3 ЛИПНЯ 2019